

بەغدا؛ گەرپانەوہ بو 2006؟

17-06-2021

نووسەرەکان

ناوہندی لیکۆلینەوہی رووداو

کورتە : پاش چەندین قوناغ لەبانگەشەى تێپەراندنى گرزىیە تايڤییه کان و لە سەرۆبەندى بانگەشەکردن بو ھاوپەیمانیى "بەرفراوان" و "سەرۆو تايڤى" لە ھەلبژاردنە چاوەڕوانکراوەکەى تشرینی 2021، کەچى جارێکىتر دلەخورتى و تارمايى پیکدادانى مەزھەبى لەسەر بەئامانجگرتنى سیمبۆلە مەزھەبىیەکان بەسەر شارى بەغدا کیشایەوہ. گرزىیەکانى ئەم ھەفتەىە لەکۆمەلێک بانگەشەى سەر سۆشیال میدیاوہ ھات کە یەکیکیان ھاشتاگى "پروخیت بتى مەنسور" و ئەویتر بانگەشەبوو بو "رووخاندنى مەزارى ئەبو حەنیفە" بەوپییەى کە ناکریت دراوسىى "ئیمام کازم" بىت!

پاش چەندىن قۇناغ لە بانگە شەي تىپە پاندى گىزىيە تايغىيە كان و لە سەروبەندى بانگە شەكردن بۇ ھاوپەيمايىتى "بەرفراوان" و "سەروو تايغى" لە ھەلبۇزاردنە چاۋەپوانكراۋەكەي تىشرىنى 2021، كەچى جارىكىز دلە خورتى و تارمايى پىكدادانى مەزھەبى لە سەربە ئامانجگرتنى سىمبولە مەزھەبىيە كان بالى بە سەرى شارى بەغدا كىشايەو. گىزىيە كانى ئەم ھەفتەيە لە كۆمەلنىك بانگە شەي سەرى سۇشئال مېدياۋە ھات كە بەكىيان ھاشتاگى "پروخىت بى مەنسور" و ئەويتىر بانگە شەبوو بۇ "رووخاندنى مەزارى ئەبو حەنىفە" بە ھوپىيە كە ناكىرتى دراوسىيى "ئىمام كازم" بىت!

لە حەفتاكاندا حكومەتى بە عس، پەيكەرىكى ۋەك بە شىك لە كۆلتوورى شار بۇ ئەبوجە عفىرى مەنسور، دووھە مەن خەلىفەي عەباسى و دامەزىنەرى شارى بەغدا دروستكردوۋە، بە ئام لە دواي 2003 ، بەر تەقىنەو ۋە توندوتىزىيە تايغىيە كان كەوت چۈنكە بە سىمبولىكى سوننە دەزانرىت كە ئازارى ئىمامە كانى شىعەي داۋە. ئىستاش كە لە دواي 2008 ۋە نۆزەن كراۋەتەو، بوو تە مەكۆى گىزىيە كى نوپى مەزھەبى. بە ھەمانشئوھى مەزگەوت و مەزارى ئەبو حەنىفە كە لە گەرەكى ئەعزەمىيەي دراوسىيى كازمىيە شىعە نىشئەو، بەكىكە لە بىنكە و قەلكانى عەربى سوننە لە بەغداي پائتەخت.

ھىزە نىزامىيە كانى دەۋلەت شوورەيەكى قايمىان بۇ مەزگەوتى ئەبو حەنىفە كىرد، بە ئام حكومەت ھىچ ھەنگاۋىكى پى نەنرا بۇ لىپچىنەو ھەوانەي كە ئەم ھەرەشانەيان فرىدايە سۇشئال مېديا و ھاشتاگان بۇكرد. كۆمەلنىك لە پياۋانى ئاينى و ماقوۋلانى شارى كازمىيە شىعە نىشئەن، بۇ دلنەۋايى و ھاۋەلۋىستى لە گەل خەل ك چۈنە گەرەكى ئەعزەمىيە. سەدرىيە كان كە لە سالانى شەرى تايغىدا زۇرتىن ناۋيان دەھات، دۇبەتتى خۇيان بۇ ئەو بانگە شانە راگە ياندوۋە، بە ئام ئەمە ھىچى لە ۋە راستىيە نەگۆرى كە ھەموو ئان و ساتىك بارودۇخى بەغدا لە بەردەم ئەگەرى گەرەنە ۋە داۋە بۇ سەروبەندى پىكدادانى تايغى ھاۋشئوھى سالانى (2006_2008) بە تايبەت كە ھەلبۇزاردنىكى جومگەي لە بەردەرگايە و، دەكرىت گوتارى تايغى و پالەۋانبارى مەزھەبى كەرەستەيەك و رىكلامىكى باش بىت بۇ زۇرىك لە ھىزە سىياسىيەنى كە ئەمە ئاسانترىن رىگەي كاركردنىانە.

دىدك ھەيە پىپوۋايە ئەۋەي مەترسى پىكدادانى تايغى زىاتر دەكات، راستىيە كە كە جومگە حوكمەرەنە شىعە و سوننە كان لە 18 سالى رابردوۋا پرۇزە و دەسكەوتى گەرەي ئەوتۇيان نىيە بىكەنە ھەۋىنى بانگە شە بۇ ھەلمەتى ھەلبۇزاردنى ئەمجارە، لە ئىستاشدا بارى دارايى ۋلەت بەدۇخىكى دۇۋاردا گوزەر دەكات چۈنكە، سەربارى بەرزىوونەۋەي نىخى ئەوت بۇ سەروو 70 دۇلار، ھىشتا عىراق 1.5 مىليار دىنار كورتهئىنانى مانگانەي ھەيە (خەرجى 9 تىرلۋون و داھات 7.5 تىرلۋون دىنارە _ دارايى پەرلەمان)، ئەو بەرزىوونەۋەي نىخى ئەوتەش كە روۋىداۋە، بەشى زۇرى بۇ خەرجى بەكاربردن و ھەلگىشنى ژمارەي فەرمانبەران دەپوات، ئەمەش ۋادەكات كە سەقى گەت و بەلئىنە كان بۇ چوارسالى داھاتو ۋەك جاران كراۋە نەبن يان جىگەي پرواي دەنگدەران نەبن. لەم دۇخەشدا ختوكەدانى ھەستى تايغى و گەرەنەۋە بۇ گىزىيە كانى پەيۋەست بە بىروباۋەر و سروتى خەل ك، مىكانىزم و رىگاچارەيەكى گونجاۋن بۇ ئەوانەي لە ھونەرى بانگە شە و سايكۆلۇزىيە رووكەش بىنانەي خەل كى عىراق شارەزان.

لە پاش تىكشكاندىن داعش و ھەلبۇزاردنى (2018)، ھەندىك ھىزى سىياسى لە ناو ھەردوۋ پىكھاتەي شىعە و سوننە دروشمى "نىشتمانى بوون" يان بەرزكردەۋە، ھەندىكىشئان ھەۋلىاندا بەر لە ھەلبۇزاردن ھاۋپەيمايىتى تىكەل دروستبەكەن لە سى پىكھاتە سەرەكەيەكەي عىراق (شىعە، سوننە، كورد)، ئەمەشئان كىردە مۇدىلى گوتارى نوپى ھەلبۇزاردن، بە ئام سەرجم ئەم دروشمانە لە بەردەم تاقىكردنەۋەي تۇمارى لىست و ھاۋپەيمايىتىيە كانى كۆمىسۇن ورد و خاش بوون. ئەۋەتا لە 44 ھاۋپەيمايىتىيە كە لە ھەناۋى 267 حىزى سىياسىيەۋە لە داىكبوون، ھىچيان سوپرايىزى گەرەيان لە تىپە پاندى تايغە گەرى تىدا نىيە و، ھەر ۋەك جاران كىبرىكى و داۋەشبوون لە نىۋان پىكھاتە كان خۇياندايە. لە نمونەي داۋەشبوونى شىعە بۇ چوار ھاۋپەيمايىتى ديار و سەرەكى (سەدر، فەتخ، حەكىم _ عەبادى، مالىكى) سوننە كانىش بە سەرى ھاۋپەيمايىتى سەركردە كانى (خەنجەر و حەلبوسى و نوجىفى) و ھەندى ۋەردە ھاۋپەيمايىتى، ھىزە كوردىيە كانىش بە ھەمانشئوھى و سەرجمەيان بە نىازن پاش ھەلبۇزاردن ۋەك جاران ھاۋپەيمايىتى داۋەشكردنى پلە و پۇستە كان لە گەل ھاۋتا شىعە و سوننە كانىاندا بىكەن و ھىچيان بەر لە ھەلبۇزاردن لە گەلىاندا ئاۋىتە نەبوون.

ھەرچەندە لە ئىستادا مشتومرى سەرى پەيكەرەكەي مەنسور و ئاشوبى ھەرەشەكردن لە مەزگەوتى ئەبو حەنىفە كپ كراۋەتەۋە، بە ئام لە گەل گەرمبوونى تاي ھەلبۇزاردندا ئەم جۇرە بەرىكەكەوتن و گىزىيە تەنھا لە نىۋان شىعە و سوننەدا نامىنن و ئەگەرى زۇرىش ھەيە پەلبكىشئەن بۇ دەمەقالەي ھەردوۋ پىكھاتەي كورد و عەرەبىش بە تايبەت لە ناۋچەي جىناكۆك كە كىشەي كە لە كەبوۋى زۇرى تىدايە و، ئەمەش بەكىكە لە ۋىستگە چاۋەپوانكراۋەكەي ھەلبۇزاردنە چاۋەپوانكراۋەكەي تىشرىن كە بەشى زۇرى ھىزە مەدەنى و عەلمانىيە كانى شىعە بايكۇتىان كىردوۋە و گۆرەپانىان بۇ ھىزە كۆنەكانىان چۆلتىر كىردوۋە.